

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága
mint felülvizsgálati bíróság

Pfv.I.20.013/2010/10.szám

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN !

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága dr. Tibori István ügyvéd által képviselt felpereseknek dr. Szécsi István ügyvéd által képviselt alperes ellen végrendelet érvénytelenségének megállapítása iránt a Gyulai Városi Bíróságon 112.P.21.018/2008. számon megindított, majd a Békés Megyei Bíróság 2009. október 12. napján meghozott 1.Pf.25.517/2009/3. számú ítéletével jogerősen befejezett perében az említett másodfokú határozat ellen az alperes részéről 28. sorszám alatt benyújtott felülvizsgálati kérelem folytán meghozta az alábbi

r é s z í t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság a Békés Megyei Bíróság 1.Pf.25.517/2009/3. számú ítéletét hatályon kívül helyezi és az elsőfokú bíróság 12.P.21.018/2008/25. számú részítéletét helybenhagyja.

Ez ellen a részítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s :

Az 1928. augusztus 9-én született, majd 2008. május 30-án elhunyt örökhagyó a felperesek édesapja, míg az alperes édesanyjának testvére volt. Az örökhagyónak a válását követően az I. rendű felperessel a kapcsolata feszültté vált, a jó viszony azonban a későbbiek során helyreállt, köztük az örökhagyó a II. rendű felperessel mindvégig szoros kapcsolatos ápolt. Az alperes már ekkor is Ausztráliában élt, évente néhány alkalommal jött Magyarországra, nagybátyjával, az örökhagyóval kifejezetten jó kapcsolatban állt: a lakodalmakban zenélő örökhagyó fellépéseit szervezte, látogatásai alkalmával műszaki cikkekkel (mikrohullámú sütő, parabola antenna) is megajándékozta. Az örökhagyó az 1995. augusztus 9-én kelt írásbeli magánvégrendeletével örökösévé az alperest tette meg. Az örökhagyó 2002. december 2-án dr. S. M. közjegyző előtt 5215/445/2002. ügyszámon közjegyzői okiratba foglalt végrendeletében kizárólagos örökösül ugyancsak az alperest nevezte meg, a kötelesrészre vonatkozó kioktatást megértve úgy nyilatkozott, hogy gyermekei kötelesrésze kielégítésre került. Kifejezte azt a várakozását, hogy ezt a végakarátát a gyermekei tiszteletben fogják tartani, mivel tudnak arról, hogy a válása miatt megromlott anyagi helyzetében a nevezett örökös támogatja

anyagilag, ezzel a segítséggel tulajdonképpen a végrendelettel juttatott örökséget már eddig kifizette. A végrendelet tartalmazza: a nevezett örökösrel történő megállapodásuk szerint elvárja, hogy amennyiben fizikai segítségre szorul egészségi állapota miatt, a nevezett örökös akadályoztatása esetén fia, V. T. fogja őt helyettesíteni, de a segítséget természetesen elsősorban az örökösétől várja el.

Az örökhagyó 2005. októberében csípőprotézis műtéten esett át, a műtétet az alperes intézte és állta annak költségeit. Ezt követően az örökhagyót otthonában elsősorban az I. rendű felperes házastársa ápolta, főt étellel, tiszta ruhával ellátta, fürdésben a felperesek segítettek. Az örökhagyó egészségi állapota a műtét után rosszabbodott, otthonában azonban ellátta magát járókerettel, az utcára is kijárt. A bevásárlásokban, takarításban az I. rendű felperes házastársa és fia segítségére szorult, az orvoshoz és egyéb helyekre szállítás során a II. rendű alperes volt segítségére; a tűzifát ugyancsak a felperesek vágták fel és készítették be.

Az alperes ebben az időszakban felváltva hol Ausztráliában, hol Magyarországon élt. Itthoni tartózkodásai alkalmával meglátogatta nagybátyját, egyébként levélben és telefonon tartották a kapcsolatot. Az örökhagyó hagyatéki eljárása során a közjegyző a hagyatékokat ideiglenes hatályú hagyatékátadó végzésével végrendeleti öröklés címén az alperesnek adta át azzal, hogy a törvényes öröklésre jogosultak 30 napon belül igényeiket a törvény rendes útján érvényesíthetik. A közjegyző határozatában megállapította, hogy az örökhagyó végintézkedésében kifejezte, hogy gyermekeit kötelesrészük mértékéig kielégítette, ezt a jogosultak nem ismerték el, támadták a végintézkedés érvényességét.

A felperesek keresetükben elsődlegesen annak megállapítását kérték, hogy a végrendelet a Ptk. 649. § (1) bekezdés b) pontjának második fordulata alapján érvénytelen, mert az örökhagyónak a végrendeletben megfogalmazott és kifejezett várákozása az alperes teljesítésének elmaradása miatt meghiúsult. Másodlagosan – amennyiben a végrendelet érvényes – kötelesrész kiadását, továbbá hagyatéki teher (ápolási költség, temetési költség, örökhagyó nyugdíja) megfizetésére kérték az alperes kötelezését.

Az alperes ellenkérelme a kereset elutasítására irányult. Vitatta, hogy az örökhagyót egy utóbb meghiúsult feltevés, várákozás indította a végintézkedés tételére, állította, hogy az örökhagyó tényleges tartásra, ápolásra, gondozásra nem szorult. Utalt a Ptk. 590. § (1) bekezdésében foglaltakra.

Az elsőfokú bíróság a per adatait értékelve megállapította, hogy az örökhagyót a végrendelet megtételére az a várákozás indította, hogy betegsége, állapotának rosszabbodása esetén, amennyiben fizikai segítségre szorul, ezt az alperes fogja teljesíteni. Az örökhagyó

várákosását alátámasztotta az alperes testvérének - F. J.-né - tanúvallomása is, aki elmondta, hogy az örökhagyó őt is meg kívánta nevezni örököséül, azonban azt nem fogadhatta el, mivel nem állt módjában a nagybátyját anyagilag támogatni és rendszeresen látogatni.

Az elsőfokú bíróság úgy foglalt állást, hogy a felperesek és családtagjaik részéről az örökhagyónak a műtétet követően folyamatosan nyújtott segítsége és gondoskodása - bevásárlások, tűzifa bekészítés, takarítás, mosás, főzés - nem haladta meg azt a mértéket, amely a közeli hozzátartozóktól általában elvárható [Ptk. 590. § (1) bekezdés]. Az örökhagyó nem volt ágyban fekvő, magatehetetlen beteg. A rendelkezésre álló adatokból nem vonható le olyan következtetés, hogy az örökhagyó életében tartásra, gondozásra, folyamatos ápolásra szorult volna, ezért nem állapítható meg, hogy a nevezett örökösrel szembeni várákosása a Ptk. 649. § (1) bekezdés b) pontja szerint megghiúsult. A felperesek állították, de bizonyítani nem tudták, hogy az örökhagyó örökség ígérete ellenében várta el tőlük a szolgáltatásokat. Amennyiben az örökhagyó felismerte volna a várákosása téves voltát, úgy módjában állt volna végrendeletét visszavonni, újabb végrendeletet alkotni, vagy tartási szerződést köthetett volna.

Az elsőfokú bíróság a Pp. 213. § (2) bekezdésében foglaltak alapján a végrendelet érvénytelenségének megállapítására irányuló elsődleges kereseti kérelem vonatkozásában részítélettel határozott.

A felperesek fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság részítéletét megváltoztatta és megállapította, hogy az örökhagyó 2002. december 2-án közjegyzői okiratba foglalt végrendelete érvénytelen. A megállapított tényállásból az elsőfokú bíróságtól eltérő jogi következtetést vont le. Álláspontja szerint a végrendeletből egyértelműen megállapítható az örökhagyó azon feltevése, hogy betegségében majd az alperesre, illetve annak fiára támaszkodhat „tényleges rászorultsága idején”; ez a feltevése nem teljesült, ugyanis az eljárás során „a perben nem merült fel adat arra vonatkozóan, hogy az alperes alkalmankénti látogatásain túlmenően az örökhagyó tényleges gondozását bármilyen formában megpróbálta megoldani”. Ilyen körülmények között az örökhagyó várákosása utóbb megghiúsult, ezért a Ptk. 649. § (1) bekezdés b) pontja alapján a végrendelet érvénytelenségét megállapította, s a felperes elsődleges kereseti kérelmének helytadott. Ezzel a másodlagos kereseti kérelem okafogyottá vált, ezért a Pp. 213. § (1) bekezdése alapján ítélettel határozott.

A jogerős ítélet ellen az alperes élt felülvizsgálati kérelemmel, elsődlegesen annak hatályon kívül helyezését és - tartalma szerint

- az elsőfokú bíróság részítéletének helybenhagyását, másodlagosan az elsőfokú bíróság új eljárásra és új határozat lefolytatására utasítását kérte.

Álláspontja szerint a másodfokú bíróság megalapozatlanul jutott arra a következtetésre, hogy a Ptk. 649. § (1) bekezdés b) pontjában írt feltételek fennállására tekintettel a végrendelet érvénytelen. Az eljárás során a felpereseket terhelte annak bizonyítása, hogy a végrendelet megtételére az örökhagyót utóbb meghíúsult várakozás indította, illetve enélkül az örökhagyó a végrendeletet nem tette volna meg. A felperesek az eljárás során nem bizonyították kétséget kizáróan a törvény által megkívánt együttes feltételeket. A bizonyítási eljárás adatai - a tanúk vallomása - ennek alátámasztására nem alkalmasak.

A felperesek felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban való fenntartására irányult.

A felülvizsgálati kérelem az alábbiak szerint alapos.

A Pp. 270. § (2) bekezdése és a 275. § (3) bekezdése együttes értelmezéséből következően az eredményes felülvizsgálat alapja az anyagi jogi jogszabálysértés vagy az ügy érdemi elbírálására lényeges kihatással bíró eljárási jogszabálysértés megvalósulása.

Az eljáró bíróságoknak abban a kérdésben kellett állástfoglalniuk, hogy az örökhagyó végrendelete a Ptk. 649. § (1) bekezdés b) pontjában foglalt feltételeknek megfelel. A felpereseket terhelte annak bizonyítása, hogy az örökhagyót a végintézkedés megtételére a felperesek által hivatkozott, de utóbb meghíúsult várakozás indította, és enélkül az örökhagyó a végrendeletet nem tette volna meg.

Az elsőfokú bíróság az adott ügyben helyesen állapította meg a jogvita elbírálása szempontjából jelentős tényeket, körülményeket: döntését kellően megindokolta [Pp. 206. § (1) bekezdés, Pp. 221. § (1) bekezdés]. Helytállón értékelte, hogy a végrendeleti juttatás okát az örökhagyó végakarata egyértelműen tartalmazza, kifejezésre juttatva azt az elvárást, hogy amennyiben fizikai segítségre szorul, az alperes, illetőleg fia ápolja, gondozza. A per egyéb adataiból is következik ez a várakozás: maga az alperes testvére erősítette azt meg tanúvallomásával, mely szerint az örökösnevezést azért nem fogadta el, mert nem állt módjában az örökhagyó anyagi és természetbeni támogatása.

A másodfokú bíróság azonban a mérlegelés körébe vont adatok értékelésénél nyilvánvalóan helytelen következtetésre jutott annak kimondásával, hogy az örökhagyó várakozása utóbb meghíúsult. A per adatai ugyanis nem igazolták a felperesek állítását, amely szerint

az örökhagyó olyan mértékben szorult tényleges tartásra, ápolásra és gondozásra, amely meghaladta volna a közeli hozzátartozóktól elvárható mértéket. A Ptk. 590. § (1) bekezdése értelmében a közeli hozzátartozók tartási szolgáltatásaiért ellenszolgáltatás nem jár. A végintézkedés megtételétől az örökhagyó haláláig eltelt hosszabb időre tekintettel nem életszerű, hogy az örökhagyó - amennyiben várákozása téves voltát időközben felismerte - a végrendeletet nem vonta vissza és nem tett újabb végintézkedést vagy nem kötött tartási szerződést. A közjegyzői okiratba foglalt végintézkedését megelőzően, már az 1995. augusztus 9-ei írásbeli magánvégrendeletében is az alperest nevezte meg örökösül, a közöttük fennálló igen jó személyes kapcsolatra, valamint arra figyelemmel, hogy az alperes jelentős mértékű anyagi támogatásban is részesítette. Ilyen körülmények között - különös tekintettel arra, hogy az eljárás adatai kétségtelenül nem bizonyították, hogy az örökhagyó tartásra, ápolásra, gondozásra szorult volna - a másodfokú bíróság nem juthatott arra a következtetésre, hogy az alperes az örökhagyó elvárását nem teljesítette.

Mindezekre figyelemmel a jogerős ítélet mint megalapozatlan jogszabálysértő és az elsőfokú bíróság ítélete felel meg az anyagi jog szabályainak. A Legfelsőbb Bíróság ezért a Pp. 275. § (4) bekezdése alapján a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte és a jogszabálynak megfelelő elsőfokú részítéletet helybenhagyta.

A Legfelsőbb Bíróság a Pp. 270. § (1) bekezdése alapján alkalmazott Pp. 213. § (2) bekezdése szerint részítélettel határozott, következésképpen a felperesek másodlagos kereseti kérelme elbírálása iránt a elsőfokú eljárás folytatódik.

A részítélettel eldöntött vitás kérdésnek a még el nem döntött kérdésekkel (kötelesrész, stb.) való összefüggése azt eredményezi, hogy ebben az ügyben a részítélettel véglegesen elbírált kereseti kérelmet illetően nem lehet a jogvitát a perköltségre kiterjedően lezárni (PK 154. számú állásfoglalás). Ebben a kérdésben a folytatódó eljárás eredménye alapján a kereset egésze tárgyában meghozott, és az eljárást véglegesen befejező határozatban kell döntenie az első- és másodfokú, valamint a felülvizsgálati eljárás költségeire is kiterjedően.

A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati kérelmet a Pp. 274. § (1) bekezdése alapján tárgyaláson kívül bírálta el.

Budapest, 2010. június 23.

Dr. Orosz Árpád
a tanács elnöke

Dr. Csentericsné Dr. Ágh Bíró Ágnes
előadó bíró

Dr. Szabó Julia
bíró